

20. yüzyılın ilk yıllarında Genç Osmanlılar, kendi aralarında örgütlenerek Sultan II. Abdülhamid'in iktidarına son vermek ve meşrutiyeti yeniden ilan etmek istemekteydi. Bu amaçla 1889'da İttihad-ı Osmani (**Osmanlı Birliği**) adında bir cemiyet kurulmuştu.

Bu cemiyetin taraftarları meşrutiyetin ilanı ve Sultan II. Abdülhamid'in uzaklaştırılması ile devletin bütün unsurlarının devlete sadakat besleyip kavgayı bırakacağını; ırk, din ve mezhep farkının ortadan kalkacağını; dışta ise Avrupalıların Osmanlı toprakları üzerinde artık işgalci emeller beslemeyeceğini düşünmekteydiler. İttihad-ı Osmani kurulduğu yıl içinde Paris'te faaliyette bulunmakta olan İttihat ve Terakki Cemiyeti ile birleşir ve bu adı benimser.

İttihat ve Terakkinin 1896'da Sultan II. Abdülhamid'e karşı bir darbe planlaması üzerine örgütün bütün ileri gelenleri ülkenin uzak köşelerine sürgün edilmişti. Bu arada Mizancı Murad gibi bazı aykırı sesler ise ya cemiyetten ayrılmış ya da İstanbul hükûmeti ile yakınlaşmıştı.

Bir iç dinamik simgesi olarak asıl "**İttihat ve Terakki**" 1906'da Selanik'te 3. Ordu subaylarının girişimiyle kurulur. O **zaman** adı "**Osmanlı Hürriyet Cemiyeti**"dir. İlk kurucular on kişidir. Subaylarla bürokratların oluşturduğu kurucu grup, kısa sürede büyür ve yayılır. 1907 yılında Paris örgütü ile anlaşır. Önce "**Terakki ve İttihat**" sonra da "**İttihat ve Terakki**" adını alır. Üyelerine "**İttihatçı**" denecektir.

1908 yılında İngiliz ve Rus hükümdarlarının Reval'de yaptıkları görüşme bazı genç subaylara artık müdahale zamanının geldiği kanaatini vermişti. Bu gelişmelerin de vermiş olduğu heyecan ile harekete geçen cemiyet üyelerinin faaliyetleri sonucunda ülkenin birçok vilayetinde meşruti idareyi amaçlayan hareketler başlamıştı. Özellikle Selânik ve Makedonya'da etkili olan hareketlenme sonucunda 24 Temmuz 1908'de Sultan II. Abdülhamid meşrutiyeti yeniden ilan etti. Bu sonuç ülkede sevinç gösterilerine neden oldu.

II. Meşrutiyet'in ilan gününden itibaren sansür kaldırıldı, jurnal kurumu sona erdirildi, tutuklular serbest bırakıldı ve genel af ilan edildi. Meclis-i Mebusan, 7 Aralık 1908 tarihinde resmen yeniden açıldı.

Sultan II. Abdülhamid'in kamuoyunu yatıştıran ve kargaşayı sona erdirmeyi amaçlayan bu konuşmasına rağmen ülkedeki politik istikrarsızlık ve çatışmalar devam etmekteydi. Nitekim meşruti idareden rahatsız olan Derviş Vahdeti ve yandaşlarının faaliyetleri ile İngiltere'nin de kışkırtması sonucu 13 Nisan 1909 (**Rumi takvimle 31 Mart 1325**) sabahı İstanbul'da

büyük bir ayaklanma çıkmıştı.

Bu ayaklanma esnasında hükümet istifa etmek zorunda kalmıştı. 31 Mart Ayaklanması adı ile bilinen bu ayaklanma Selânik'te bulunan Mahmud Şevket Paşa komutasındaki Hareket Ordusu tarafından bastırıldı. Hareket Ordusunun İstanbul'da kontrolü eline almasından sonra sıkıyönetim ilan edildi. İsyanda rolü olduğu ileri sürülen Sultan II. Abdülhamid tahttan indirilerek onun yerine Sultan V. Mehmet Reşad padişah yapıldı.

Sultan Abdülhamid'in hali, Osmanlı siyasi hayatından geleneksel olanın Sultan II. Abdülhamid çekilmesi anlamını da taşımaktadır. Halin yapıldığı gün Yıldız Sarayı'na gelen Esat Paşa, Arif Hikmet Paşa ve Miralay Galip Bey, **"Biz Meclis-i Mebusan tarafından geldik. Fetva-yı şerif var. Millet seni haletti. Ama hayatınız emindir."** demiştir.

Bunun üzerine padişah sakin bir üslup ile **"Bu işi ben yapmadım. Sebep olanları millet arasın bulsun. Ben milletimin iyiliği için çok çalıştım. Hepsi mahvoldu. Hepsinin üstüne sünger çekildi..."** dedikten sonra bundan sonraki ikametgâhının Çırağan Sarayı olmasını istemiştir. Ancak padişah bir süre sonra ailesi ile Selânik'e gönderilmiştir.

Nitekim Meclis-i Mebusanda çoğunluğun kontrolünü elinde tutmasına ve aydınlar tarafından çoğunlukla destek görmesine rağmen İttihat ve Terakki Cemiyetinin otorite ve nüfuzunu gölgeleyebilecek yegâne güç odağı, Abdülhamid'in bizzat kendisidir.

Yerine tahta geçen V. Mehmet Reşad'ın halim ve saf tabiatı, cemiyetin tasarruflarına padişahlık nüfuzunu kullanarak engel olabilecek bir kudrete hiçbir zaman erişememiştir. Ali Cevat Bey, İkinci Meşrutiyetin İlanı ve Otuzbir Mart Hadisesi, s. 81-87.

Kaynak:12.Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı (PDF)

İnkılap Tarihi Ders Notları

Bu PDF içerik konuanlatimi.net sitesine aittir ve farklı bir web sitesinde tıklanabilir kaynak link verilmeden paylaşılması / görüntülenmesi yasaktır.